

Les associacions en els òrgans municipals de Participació Ciutadana de Burjassot

LLUNA ÀRIAS I CORTINA

Treballadora social i agent de Desenvolupament Local
Ajuntament de Burjassot

Rebut: 25 de juny de 2013 . Acceptat: 30 de març de 2014

RESUM

Aquest article tracta de presentar part dels resultats obtinguts al llarg de la investigació «La percepció de la Participació Ciutadana i la seua capacitat per a influir en el govern local: el cas de Burjassot», treball final del màster en Gestió i Promoció del Desenvolupament Local. L'esmentada investigació fou duta a terme mitjançant l'aplicació de tècniques quantitatives (anàlisi documental i estadística) i qualitatives (entrevistes, mesa d'experts). Concretament, ací ens centrem a recollir els resultats relacionats amb el paper que les associacions juguen en els òrgans municipals de Participació Ciutadana de Burjassot. Anàlitzem la seua participació, la representativitat que aporten al Consell Municipal; oferim les propostes de millora recollides a partir dels agents entrevistats, i advertim de les virtuts de la participació representativa i dels seus perills, així com de les estratègies adequades per a reduir-los. En definitiva, es tracta de millorar el procés participatiu tant a Burjassot com a tants altres llocs que van optar per un model similar.

PARAULES CLAU: Participació ciutadana, associacions, Burjassot.

ABSTRACT

This article attempts to present some of the results obtained throughout the study entitled "The perception of civil participation and its ability to influence local government: the case of Burjassot", which is the Final Course Work for the Master in Management and Promotion of Local Development. This piece of research was carried out by applying quantitative techniques (documentary and statistical analysis) and qualitative methods (interviews, panel of experts). We specifically focus here on collecting the results involving the role played by partnerships at Burjassot's Municipal Bodies for Civil Participation. We analyze their participation, the representativeness contributed to the Municipal Civil Participation Council by them, we offer suggestions for improvement received from persons interviewed and point out the virtues and dangers of representative participation as well as strategies for reducing the latter. In short, an attempt is made to both improve the participatory process in Burjassot as in many other places which chose a similar model.

KEY WORDS: Civil participation, associations, Burjassot.

CORRESPONDÈNCIA

lluna.arias@gayto-burjassot.es

1. INTRODUCCIÓ

Per tal d'aprofundir en l'objecte que ens ocupa en aquest article –el paper de les associacions en els òrgans municipals de Participació Ciutadana (OMPC) de Burjassot– en primer lloc, oferirem un breu repàs de les definicions fetes del concepte de *participació ciutadana* fetes al llarg de les últimes dècades, a fi de comprendre en quin punt ens situem en l'actualitat. A continuació, presentarem breument el context local i el model de participació posat en marxa al municipi de Burjassot. Després de comprovar quin és el model estudiat, aportarem dades teòriques sobre l'associacionisme a l'interior dels processos de participació o, dit d'una altra manera, repassarem les bases teòriques que han dut molts processos de participació a basar-se en la representativitat de les associacions.

Un cop fet el repàs a la part teòrica, entrarem en la metodologia i l'anàlisi de les dades recollides en la investigació, per a poder concloure i realitzar propostes de millora. Aquests dos últims apartats, de fet, esperem que siguin els de major utilitat ja que, al cap i a la fi, moltes de les conclusions i de les propostes de millora facilitaran la transferibilitat de la recerca a diferents àmbits, a altres contextos locals on el procés de participació també ha de ser l'encarregat d'engrandir i consolidar el sentiment de la ciutadania d'incidir en el govern local.

2. EL CONCEPTE DE PARTICIPACIÓ CIUTADANA

El concepte de *participació ciutadana* s'ha anat configurant i reconfigurant al llarg de les últimes dècades. Diferents veus han realitzat una definició del concepte, completant-lo i enriquint-lo. En aquest article només fem una curta mirada retrospectiva a algunes d'elles.

Si ens basem en el marc legal actual, l'any 2001, el Comitè de Ministres del Consell

d'Europa, feia la Recomanació núm. 19 als estats membres sobre la participació ciutadana en la vida pública en l'àmbit local. En ella s'inclouïa la següent definició de *participació ciutadana*:

«Intervenció de la ciutadania, individualment o col·lectivament, en les diferents etapes del procés decisor en l'àmbit local, paral·lelament o en lloc dels seus representants. Aquesta intervenció es realitza gràcies a sistemes, mecanismes i procediments que impliquen els ciutadans en l'activitat normativa, que normalment implica els òrgans electes (regidories locals), així com en la gestió dels serveis públics locals. Les formes d'aquesta intervenció van de la simple informació a la decisió directa pels electors o la gestió directa d'alguns serveis, passant pel diàleg i la consulta».

D'altra banda, l'última modificació, de 30 de desembre de 2013, de la Llei 7/1985, Reguladora de les Bases del Règim Local, recull en el capítol IV:

«Article 70 bis: Els ajuntaments han d'establir i regular en normes de caràcter orgànic procediments i òrgans adequats per a l'efectiva participació dels veïns en els assumptes de la vida pública local».

I al respecte de les associacions locals, concreta en l'article 72 del mateix capítol:

«Les corporacions locals afavoreixen el desenvolupament de les associacions per a la defensa dels interessos generals o sectorials dels veïns, els faciliten la més àmplia informació sobre les seues activitats i, dins de les seues possibilitats, l'ús dels mitjans públics i l'accés a les ajudes econòmiques per a la realització de les seues activitats i impulsen la seua participació en la gestió de la corporació (...)».

En la definició que fa Arteaga de *participació ciutadana*, el considera «procés social a través del qual els distints sectors de la població, en funció dels seus propis interessos, intervenen directament o per mitjà dels seus represen-

tants i/o organitzacions en els distints aspectes de la vida col·lectiva» (2003: p. 71).

D'altra banda, diferents enquestes consultades en l'estudi de González, confirmen que existeix «un creixent descontent sobre l'eficàcia dels procediments, els mecanismes i les institucions per a la representació d'interessos» (2007: p. 179). Per tant –considera l'autora–, la participació ciutadana naix de la voluntat de regenerar la democràcia.

En la mateixa investigació, l'autora assegura que «el comportament dels representants es percep com a no responsable, allunyat de les demandes ciutadanes i provoca sentiments d'insatisfacció, indiferència o desconfiança, donant lloc a un descens de la implicació ciutadana a través de les formes de participació més tradicionals com el vot o l'afiliació partidista» (2007: p. 179).

A més, González recull els cinc elements que, segons defineix el projecte europeu CLEAR¹ poden fer la participació més factible, tot i que no es pot dir que depenga de la presència d'aquests cinc elements alhora:

- La ciutadania ha de disposar dels recursos i de les capacitats necessàries per a participar-hi.
- L'existència de sentiment comunitari en la ciutadania és important ja que hi participa més si se sent integrada al seu municipi.
- Un teixit associatiu desenvolupat en facilita la participació.
- Si es demana a la ciutadania directament la seua participació s'afavoreix que hi participe.
- La capacitat de la ciutadania d'influir en les decisions públiques i el fet que se senta escoltada condicionen la seua participació.

En definitiva, podem veure com comencen a sorgir, de part de les institucions, iniciatives

¹ El projecte Can, Like, Enabled, Asked and Responded (CLEAR) s'està duent a terme a instàncies del Comitè d'Experts en Participació Democràtica i Ètica Pública, pertanyent al Comitè Local i Regional del Consell d'Europa.

que enceten una nova manera d'entendre i de posar en pràctica la democràcia; més oberta, més transparent i més participativa.

Ara bé, les definicions de *participació ciutadana* més recents incorporen altres vessants sobre el concepte tractat, com ara la incidència. Tal com afirma Gil, «Més que de participació es parla d'incidència, és a dir, de l'abast que tenen les articulacions civils per a influir en la construcció de l'agenda del govern respecte de la planificació, disseny i implantació d'una política pública» (2010: p. 91).

Així doncs, la societat reclama, cada vegada més, una reformulació de la democràcia que permeti una participació real de la ciutadania en la presa de decisions i no una delegació incondicional de poder durant quatre anys. Ramilo i Fernández parlen de l'oportunitat que tindrien així les administracions públiques i els governs d'«incorporar la veu i les propostes de la ciutadania, a l'hora de dissenyar polítiques públiques o millorar la prestació dels serveis públics, per a respondre amb major eficàcia i eficiència a les necessitats ciutadanes» (2012: p. 3). I és precisament aquesta definició més actual la que triem com a punt de partida d'aquesta investigació.

3. LES ASSOCIACIONS I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA

L'any 2007 el Govern de Cantàbria declarà que la participació ciutadana té l'objectiu últim d'aconseguir una participació àmplia i representativa, ja que:

- Com major siga el nombre de participants, major serà l'acceptació i la legitimitat del procés. És a dir, major serà la representativitat del grup de persones que hi participen.
- Com major siga la pluralitat entre grups i agents implicats, major serà la seua similitud amb el conjunt de la població. És a dir, major serà el pluralisme del grup que hi participa.

Aquestes, de fet, són les premisses que tant Burjassot com molts municipis van posar en pràctica a l'hora d'impulsar les estructures municipals que facilitaren la participació de la ciutadania i que van trobar en les associacions la representativitat i el pluralisme que, potser, un grup de persones individuals no podia aportar-hi.

Tanmateix, cal tenir en compte el que S. de Maya i J. Font anomenen *síndrome meridional* (2004: p. 348): «mentre que, aproximadament, un 90% de persones es troba afiliada a una associació o una altra als països escandinaus, sols s'assoleixen percentatges molt menors al sud i a l'est d'Europa, que no supera el 50% en el cas espanyol. Així, si el teixit associatiu no és suficientment ric, igualitari i plural, difícilment podrà fer les importants contribucions que s'esperen d'ell».

A més, donada la multiplicitat d'actors implicats, els seus interessos, en ocasions contraposats, i la necessitat de negociar diferents demandes, cal que existisca «un mínim sentiment d'identificació i responsabilitat amb la totalitat; en un únic concepte, una identitat comuna» tal i com explica Mayntz (2001: p. 4). De no ser així, el conflicte d'interessos entre els diferents grups podria esdevenir un gran entrebanc a la participació i a la governança.

Per tant, cal tenir en compte el perill que els òrgans de participació experimenten la rivalitat entre grups i el conflicte real d'interessos que Sherif va definir com una amenaça real o imaginària per a la seguretat del grup, un interès econòmic, un avantatge polític, un assumpte militar, un tema de prestigi o uns altres tipus d'amenaçes. Això pot comportar un entrebanc a la participació si aquesta es planteja des de la pertinença a grups que no són el comú (el de tots els qui hi participen), ja que, segons Guidmond y Tougas el sentiment de descontent i frustració, no es correspon amb el reflex de les condicions objectives, sinó que depèn de les comparacions socials amb els altres grups.

En qualsevol cas, ens pertoca ara analitzar la participació de les associacions en els òrgans de Burjassot i valorar de quina manera superar els possibles entrebancs al correcte funcionament d'aquests.

4. ANÀLISI DE LA PARTICIPACIÓ DE LES ASSOCIACIONS EN ELS OMPC

4.1. Burjassot i els seus òrgans de participació

Burjassot és un municipi de l'àrea metropolitana de València, pertanyent a la comarca de l'Horta Nord. Amb un terme municipal que no supera els 3,5 km², el 2013 comptava el padró amb 38.148 habitants, mostrant així una alta densitat de població. Com molts dels municipis limítrofs amb la capital, més del 64% de les persones de Burjassot es troben ocupades en el sector serveis (Institut Valencià d'Estadística, 2013).

Segons el Registre Municipal d'Associacions, Burjassot, amb una població el 2013 de 38.148 habitants i 144 associacions, tenia una proporció d'aproximadament 264 habitants per associació. Ara bé, cal tenir en compte dues coses: en primer lloc, que el registre de Burjassot s'actualitza anualment fent un seguiment no només de les altes de noves associacions, sinó també de les baixes, en el cas que n'hi haja.

Pel que fa a les dades d'associacionisme a la resta del País Valencià, només es realitza el registre de natalitat de les associacions, al contrari del de Burjassot, que és un registre de vitalitat de la vida associativa. Es disposen de les dades de l'any 2011; 48.492 associacions i 5.117.190 habitants, és a dir, 105 habitants per associació. Si recuperem les dades de Burjassot del mateix any, la proporció va ser de 256 habitants per associació. Per tant, el nombre proporcional d'associacions és inferior a Burjassot.

Quan l'any 2010 es va aprovar el Reglament de Participació Ciutadana de Burjassot s'optava «d'una manera decidida, per la democràcia participativa com a complement i aprofundiment de la democràcia representativa», tal com n'especifica el Reglament. Un any més tard, s'hi constituí el Consell Municipal de Participació Ciutadana (CMPC), òrgan principal dins l'estructura de Participació Municipal. Així, es posava en marxa el procés per a constituir tots els òrgans municipals de Participació Ciutadana (OMPC): el Consell Municipal, els consells sectorials i les meses de barri.

Des de la seua constitució, el Consell Municipal ha sigut un òrgan exclusivament de caràcter consultiu. Les seues funcions són:

- Debatre, consultar, proposar i informar sobre els pressupostos, el Pla General d'Ordenació Urbana, i altres plans urbanístics; assumptes d'especial rellevància local o temes que plantegen els consells sectorials.
- Impulsar, coordinar i realitzar un seguiment del procés participatiu al municipi.

Està integrat per l'alcalde, un regidor de cada partit polític, un representant d'organismes autònoms i empreses municipals. En formen part també: un representant de cadascuna de les associacions donades d'alta en el Registre Municipal d'Associacions; un representant de cada Consell Sectorial i de cada Mesa de Barri (la major part encara pendents de constituir); un representant del Consell Escolar Municipal i un representant de cada sindicat o organització empresarial, tots ells amb dret a veu i a vot. Entre d'ells, es trien una vicepresidència i una secretaria.

A més a més, en formen part, amb veu però sense vot, el Síndic de Greuges i la resta de la ciutadania de Burjassot a títol individual (sempre que s'hi inscrivien prèviament).

Donat que les persones a títol individual no tenen dret a vot, i atès que són les associacions, com veurem, les que majoritàriament assisteixen a les reunions del CMPC, repre-

sentant la població, hem considerat interessant analitzar-ne el paper en els OMPC de Burjassot, tot basant-nos en les conclusions extretes durant la investigació.

4.2. Metodologia

La investigació que va donar peu a aquest article es va plantejar amb l'objectiu principal de realitzar una aproximació al context de participació del municipi. Es pretenia conèixer la percepció, de les persones que participen en els òrgans municipals de Participació Ciutadana, sobre la seua incidència en el govern municipal, i altres aspectes derivats de la interacció entre la institució i la ciutadania. A més, es van plantejar els següents objectius específics:

- a- Valorar el grau en què les persones creuen que la participació ciutadana influeix en la presa de decisions del govern.
- b- Recollir l'experiència sobre la relació entre participació i sentiment comunitari.
- c- Recopilar possibles millores sobre el funcionament dels OMPC de Burjassot.
- d- Conèixer algunes característiques generals dels que hi participen (representants d'associacions o no, partits polítics, etc.).
- e- Comprendre si la participació ciutadana és causa de la governança municipal.

Respecte del present article es plantegen com a objectius, principalment, analitzar la participació de les associacions als OMPC i oferir propostes de millora a la representativitat del CMPC.

La metodologia emprada fou la triangulació metodològica, ja que es van combinar les tècniques quantitatives amb les qualitatives. En primer lloc, es va realitzar una anàlisi documental, tant dels reglaments de funcionament aprovats, com de les actes de sessió de les reunions celebrades des de la primera, de constitució del Consell Municipal de Participació Ciutadana, l'11 de gener de 2011, fins setembre de 2012, en què finalitza el treball. En una segona fase, es van emprar tècniques qualitatives per apro-

fundir en l'objecte d'investigació. Aquestes van consistir en realitzar entrevistes en profunditat a diversos agents implicats al procés de participació analitzat; representants d'associacions veïnals, representant polític responsable de l'àrea, representants d'associacions, tècnics/ques municipals de Participació Ciutadana, membres de moviments socials i ciutadania que participa a títol individual. Les persones entrevistades havien de reunir requisits com ser participants des de l'inici del procés o representar diferents perfils sociològics i el nombre el va marcar la saturació d'informació. Les entrevistes, semi-estructurades i de preguntes àmplies, recollien preguntes al voltant de l'experiència de les persones entrevistades en la participació ciutadana, la percepció d'incidència exercida en la presa de decisions, la mostra de sentiment comunitari i l'opinió sobre el funcionament i la gestió dels òrgans municipals de participació ciutadana de Burjassot. Finalment, es van aportar les primeres conclusions a una mesa d'expertes per tal que pogueren contrastar, matisar o validar els resultats obtinguts. La mesa d'expertes es va formar amb cinc persones;

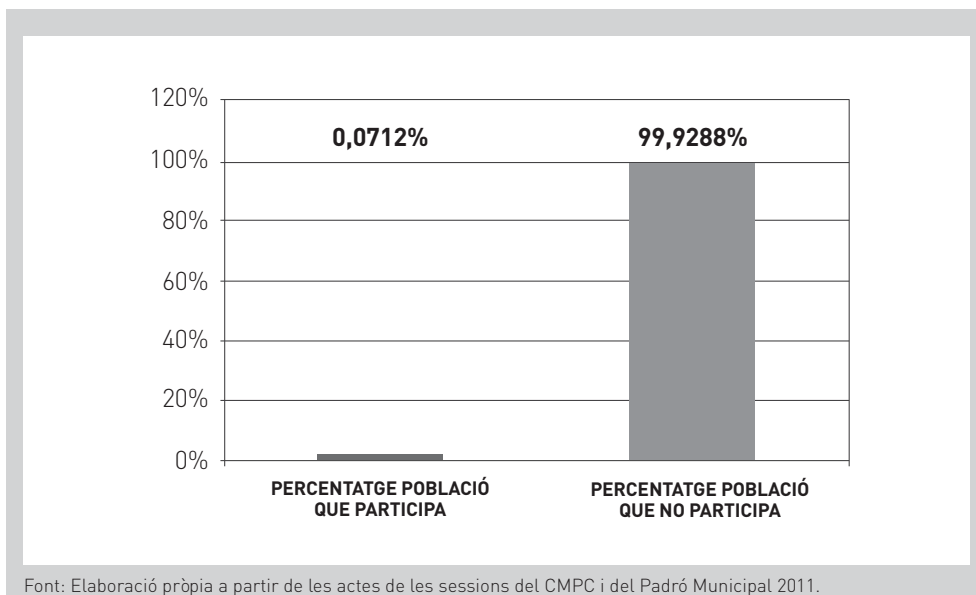
Tècnic Responsable de l'Oficina de Sostenibilitat Local, Tècnica Responsable de Participació Ciutadana i Agenda 21, dues persones representants de les dues Federacions d'Associacions de Veïns locals i una representant d'una associació de pares i mares i membre de la Plataforma d'Afectades per la Hipoteca de Burjassot.

4.3. Resultats de la investigació

Els resultats de la investigació són amplis i aborden diferents qüestions al voltant de la participació. Però, a continuació fem una tria d'aquells que ens poden ajudar a comprendre quin paper juguen les associacions concretament en els òrgans municipals de Participació de Burjassot.

En primer lloc, es va extreure una mitjana d'assistents a les reunions del Consell Municipal. Tot i que és cert que la majoria de les persones que hi participen ho fan en representació d'una associació o d'un partit polític, la realitat a Burjassot és que només assisteix regularment a les reunions del Consell un 0.071% del total de la població del municipi, tal com veiem en el gràfic 1.

Gràfic 1. Població que hi participa

Aquesta manca de participació s'explica –segons les fonts consultades– perquè el motiu pel qual s'hi participa és la perspectiva d'incidència en les decisions locals i, en el cas de Burjassot, manquen resultats en aquest sentit. D'altra banda, es va esmentar també la manca de difusió dels òrgans de Participació perquè «el poble ha de conèixer que té la possibilitat de participar-hi. Si es dona difusió i s'obtenen resultats, la gent vindrà perquè el boca a boca funciona».

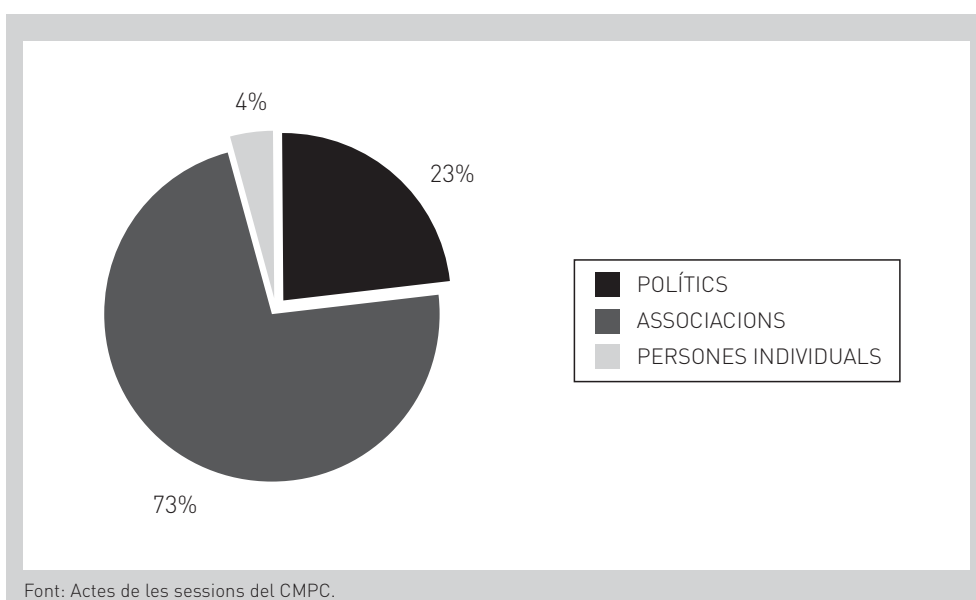
Vam voler aprofundir una mica més en els motius pels quals les dades de participació en els òrgans municipals són tan baixes. Per això, tant en les entrevistes qualitatives com en la Mesa d'Expertes, es va llançar la idea de si el moment econòmic actual podia afectar de manera negativa en la disponibilitat i l'interès de les persones a participar-hi. Davant d'això, les veus van ser unànimes «ara és el moment, més que mai. Perquè abans, què anaves a decidir, si et donaven una subvenció o una altra...?» Fins i tot, creien que la societat ja estava mostrant una actitud ben diferent: «S'ix al carrer, es fan manifestos... La gent està cada vegada més preocupada...,

i quan existeixen problemes greus és quan el poble s'uneix». I conclouen, al respecte, «Sempre és el moment per a participar-hi. Cal participar-hi, sempre ha calgut participar-hi i sempre caldrà participar-hi».

En segon lloc, es va voler comprovar si, com ja plantejàvem en les hipòtesis inicials de la investigació, les persones que ja pertanyien a alguna associació o partit polític participaven més que les altres a títol individual. Efectivament, les dades extretes de les actes del Consell Municipal ho confirmen, tal com podem veure en el gràfic 2; són majoritàriament les associacions i els representants polítics els qui acudeixen a les reunions, de manera que entre ambdós sumen el 96% del total de les persones assistents.

Tant les persones entrevistades com les consultades en la Mesa d'Expertes, apuntaven com una de les possibles causes la desigualtat en les condicions de participació entre els uns i els altres. És a dir, consideraven que el fet que les persones que participen a títol individual no tinguen dret al vot podria estar provocant que només siguen un 4% de les assistents.

Gràfic 2. Representació dels qui hi participen

En tercer lloc, com es veu en el gràfic 3, es va quantificar que les associacions que més hi participen són les veïnals.

Tanmateix, aquestes associacions no perceben que estiguen rebent major informació de part de l'Ajuntament de la que rebien abans de formar part del Consell Municipal.

Els experts ho van confirmar, «les associacions que participen en els OMPC són bàsicament associacions de veïns, i aquestes, normalment, sí que han tingut una certa comunicació amb l'Ajuntament que repercuteix en més informació. La resta d'associacions no tenen molta relació i comunicació amb l'Ajuntament; les veïnals reben la convocatòria als plens; la resta han d'entrar a la *web*, buscar (...)». Els representants veïnals es mostraven d'acord amb l'afirmació.

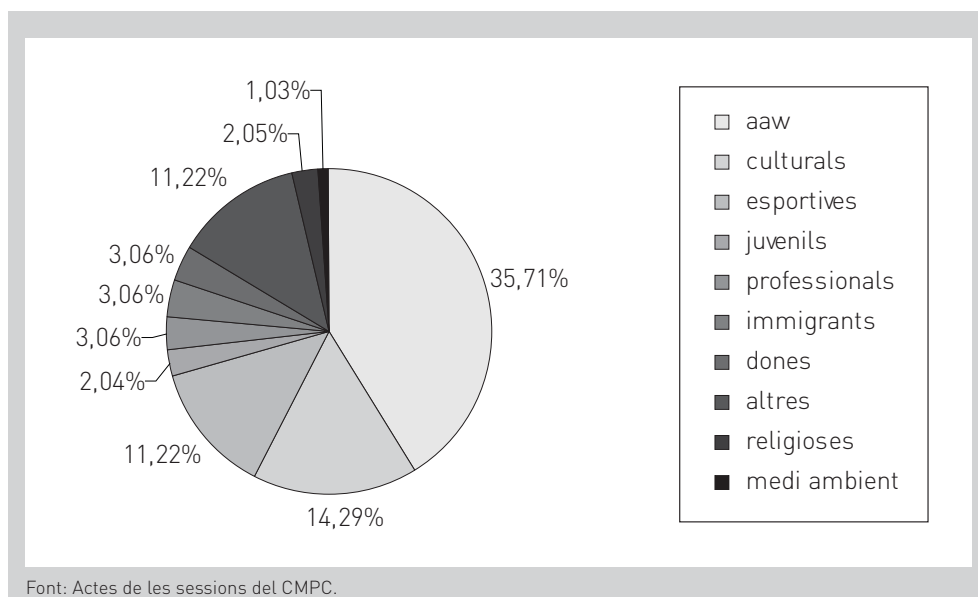
Per últim, a través de les dades d'assistència es va detectar que la presència de representants de partits polítics era molt gran, i així ens ho van confirmar els ciutadans i ciutadanes participants en la investigació. Tal com veiem en el gràfic 4, existeix una sobrerepresentació dels polítics en el Consell Municipal de Participació.

Segons el Ministeri de l'Interior, el nombre total de representants públics a l'Estat, entès com els polítics que tenen un càrrec de representació en una institució pública, és de 78.000 persones (inclou el Senat, el Congrés, el Parlament Europeu, alcaldies i regidories, diputats autonòmics, diputats provincials) enfront d'una població de més de 47 milions de persones. Això comporta que els representants públics a l'Estat Espanyol representen un 0,16% de la població total. Si en el CMPC prenem la mitjana d'assistència de representants públics, d'acord amb les actes de les sessions, i la posem en relació amb la mitjana d'assistència de la resta de participants, els representants públics assoleixen el 23% de la població total que hi participa.

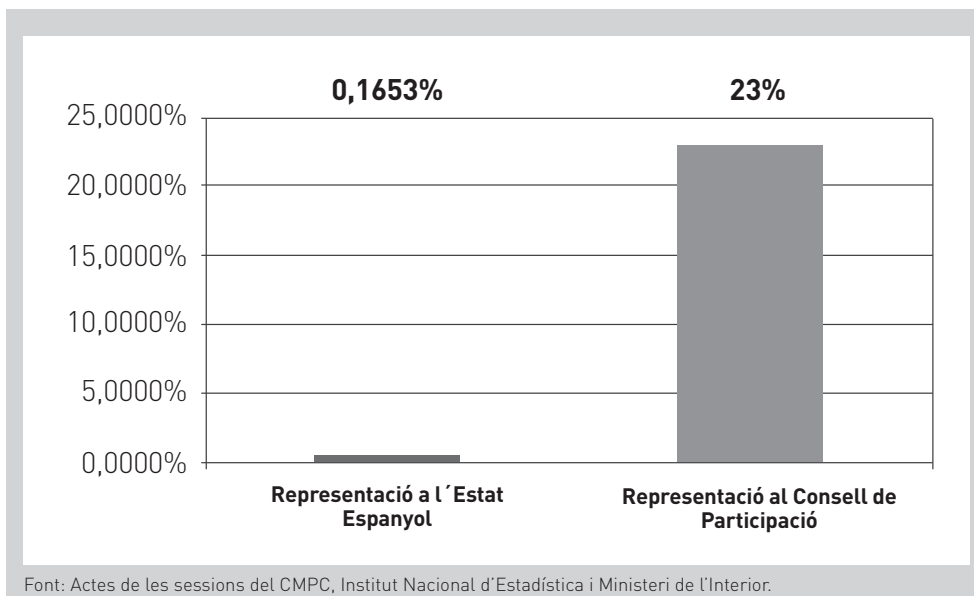
5. CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA A LA PARTICIPACIÓ REPRESENTATIVA

La participació representativa té avantatges, com ara poder treballar amb propostes es-

Gràfic 3. Sectors representats per associacions

Gràfic 4. Sobrerepresentació de càrrecs públics en el Consell de Participació

estructurades, elaborades i debatudes al si de les associacions. Tanmateix, no podem presuposar la representativitat, ja que aquesta serà indispensable per a legitimar el procés. Puig considera que hi ha requisits que cal que accomplisca una participació representativa com la de Burjassot, com són: la democràcia interna de les entitats, una representativitat garantida, l'autonomia de les associacions i la seua capacitat de gestió o la corresponsabilitat entre entitats.

Per tant, si les associacions no són del tot representatives del conjunt de la població i el nombre de persones que hi participen a títol individual és realment baix, la situació provoca que els representants públics estiguen sobrerepresentats. La qual cosa és realment alarmant, ja que això trenca l'objectiu bàsic i principal de la participació ciutadana: que hi participe la ciutadania. Per això, es considera clau que el Reglament permeta que les persones individuals puguin exercir el seu dret a vot sempre que calga, cosa que no es permet en l'actualitat. Tot i que, ara per ara, no s'ha donat el cas d'haver de resoldre cap decisió en el Consell per mitjà del vot, aquesta

condició perjudica uns participants enfront dels altres, i trenca l'expectativa d'influència abans fins i tot d'haver arribat l'ocasió. Re- prenent Puig, «si els processos de participació es limiten a la participació representativa deixem fora d'aquest dret la majoria de la població» (2004: p. 366).

La representació dels polítics s'ha de reduir alhora que s'hi augmenta la presència de la resta de la ciutadania. Igualment, caldria fomentar la seua responsabilitat d'acudir als OMPC quasi com a oients del debat que s'hi genere i de les propostes que en sorgisquen.

Pel que fa al funcionament del Consell Municipal de Participació les propostes són ben concretes:

- a- Facilitar més informació sobre què s'hi va a fer i per a què.
- b- Fer més sessions si cal, però amb menys contingut i més pausadament.
- c- Fer les reunions més atractives; més dinàmiques, a l'aire lliure...
- d- Extraure conclusions reals en la sessió posterior.

- e- No prendre decisions en una sola sessió per a facilitar la representativitat real i el trasllat d'informació als col·lectius.
- f- Comptar amb l'assessorament d'experts en participació en totes les sessions.
- g- Convocar les sessions més assíduament.

Per últim, cal parar atenció a les conclusions sobre el conflicte d'interessos que intuïem a l'inici i a les propostes de millora per a resoldre'l. Els òrgans municipals de Participació Ciutadana de Burjassot s'han basat majoritàriament en la representativitat de les entitats municipals, de les associacions, per a fer arribar la veu del conjunt de la població als representants públics.

El Reglament de Participació Ciutadana diu incloure «el reconeixement de tota una sèrie de drets de la ciutadania vinculats a la participació: aposta pel foment de l'associacionisme [...]». I més concretament, en el Reglament del Consell Municipal de Participació Ciutadana s'especifica que les associacions i els partits polítics tenen un representant de ple dret en l'òrgan, mentre que la participació a títol individual no té dret a vot, encara que sí a veu. Això ha mostrat comentaris i actituds d'uns grups envers els altres al llarg de la investigació que es consideren importants de tractar més àmpliament.

Quan parlàvem de governança fèiem referència a les paraules de Mayntz, (2001: p. 4) sobre la necessitat que existisca «un mínim sentiment d'identificació i responsabilitat amb la totalitat; en una paraula, una identitat comú», donada la multiplicitat d'actors implicats. També hem repassat, al principi, què és la teoria del conflicte real d'interessos i com es pot donar amb el contacte entre grups. Així doncs, després d'analitzar les actes de les sessions, les entrevistes i la Mesa d'Expertes, és l'hora de recuperar la qüestió i veure de quina manera el contacte entre grups pot afectar el funcionament correcte de la participació ciutadana a Burjassot.

En els OMPC trobem, en definitiva, grups. D'una banda, el grup de representants públics

o polítics; de l'altra, la ciutadania que participa de manera individual i els representants d'associacions. Com hem pogut observar, existeix una identitat de grup entre cadascun d'aquests tres. Però, a més a més, dins de cada *grup* trobem subgrups, que també tenen identitat pròpia, com ara els diferents partits polítics o les associacions amb diferents finalitats socials (veïnals, culturals, lúdiques, etc.). Tal com ja s'ha explicat, en ocasions, tenen interessos contraposats, però existeixen estratègies, com les definides per Allport, que poden ajudar a reduir el conflicte entre grups: el contacte entre grups, la desconfirmació d'estereotips i els processos de categorització o canvi d'estereotips.

6. BIBLIOGRAFIA

ARTEAGA BASURTO, Carlos (2003): "La participación ciudadana: un breve acercamiento". En Julia del Carmen Chávez Carapia, *Participación social: retos y perspectivas* (Serie Organización y Participación Social, número uno), (p. 69-78). México, DF: Plaza y Valdés.

DE MAYA, Sergi i FONT, Joan (2004): «Participación individual: necesidad, dificultades y estrategias». *Psychosocial Intervention*, 3, 345-359.

Estat Espanyol. Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim Local. *Boletín Oficial del Estado*, 3 d'abril de 1985, núm. 80.

GIL, María (2010): "Participación ciudadana: elemento clave en los procesos de desarrollo de una nación". Puerto Rico. Revista *Encuentros*, 15, 89-96.

GONZÁLEZ SALCEDO, Antonia (2007): "CLEAR: El estudio de la participación ciudadana en el ámbito local. Los casos de Córdoba y Tampere". Madrid. *Intersticios. Revista Sociológica de Pensamiento Crítico*, 1, 179-186.

Iniciatives Ètiques Socioambientals, (2010): *Auditoría Ambiental de Burjassot. Diagnóstico*

socioeconómico y ambiental. Burjassot, València: Ajuntament de Burjassot.

PÉREZ COSÍN, J.V. (ed.) (2012). *Desarrollo local y participación ciudadana*. Valencia: IIDL-PUV.

RAMILO ARAUJO, M. Carmen i FERNÁNDEZ RUPÉREZ, Ray (2012): *Ciudadanía y Participación en la Sociedad de la Información y del Conocimiento*; GIGAPP Estudios/Working Papers; Madrid.

Red Local de Sostenibilidad de Cantabria (2007): *Guía para el diseño y la dinamización de procesos participativos en las agendas 21 locales de Cantabria*. Gobierno de Cantabria: Centro de Investigación del Medio Ambiente.

Unió Europea. Recomanació núm. 19 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats Membres de 2001 sobre la participació dels ciutadans en la vida pública a nivell local. *Diari Oficial Unió Europea*.

